Հոմ.—Միզրատիից հաղորդում են, որ թշնամին աշխատում էր գրաւել իտալական կարաւանները, բայց յետ մղվեց կորցնելով 100 հոգի։ Իտալացիներից սպանված է մէկը և վիրաւորված է 10 հոգի։

ՎԱՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Հայ տպագրութեան 400-ամեակը

Կ. Պոլիս, 8 օգոստոս

Հակառակ այն բուռն ոգևորութեան, որ կովկասահայք ցոյց կուտան տօնելու համար հայ տպագրութեան 400-ամեակը, Կ. Պոլսոյ հայութիւնը կը մնայ մեռելութեան և անշարժութեան մէջ։

Սկիւտարի թաղային ընկերութիւններէն մէկը նախաձեռնութիւնը ունեցած էր միւս իրեն նման ընկերութիւններն հրաւիրելու և անոնց խորհրդակցութեամբ մշակելու ծրագիր մը։

Այս ընկերութիւններուն ներկայացուցիչներէն բաղկացած մարմինը՝ իբր գործադիր՝ ընտրած էր յանձնաժողով մը, որուն նախագահ կարգուած էր նաև Լևոն Լարենց, և ասիկա արդէն բաւական էր վիժեցնելու համար գործը։

Արդէն ասկէ առաջ «Մշակի» խմբագրութիւնը ինքնաբերաբար յայտնած էր, թէ այս տեսակ ոճրագործի մը այդքան նուիրական գործի մը գլուխ կանգնիլը որքան անհամապատասխան էր ազգային զգացումներուն։

Լևոն Լարենցի անունն իսկ բաւական եղաւ այս գործը վիժեցնելու և... արդէն ինքնին մեռաւ... առանց աղմուկի։

Վերջին անգամ ընդհ. ժողովին հրաւէրին և ոչ իսկ մէկ հոգի չէր պատասխանած։

Այնպէս որ՝ այս փորձը չեղեալ կրնայ համարուիլ։

Ուսումն. խորհուրդն ալ իր կողմէն փորձեց կազմակերպել հանդէս մը ի պատիւ 400-ամեակի և յանձնարարեց, որ Իզմիրեան յանձնաժողովը ստանձնէ այս գործը, սակայն անիկա մերժեց։

Հիմա, ուսումն. խորհուրդը, յուսահատ՝ Թիւրքահայերէն, իր ուշադրութիւնը դէպի Կովկաս դարձուցած է և իր կողմէն Ստ. Մալխասեանցը և Յովհ. Յովհաննիսեանը ներկայացուցիչ կարգած է Էջմիածնայ մէջ կատարելիք հանդէսներուն։

Մխիթարեան ալ, անոր օրինակին հետեւելով, որոշած է իր կողմէն ներկայացուցիչ կարգել՝ պ. պ. Ալ. Քալանթար, Հ. Առաքելեան, Ա. Սարուխան, բժ. Շեխան, Ց. Սպէնդիարեան, իսկ թիւրքահայոց մէջ նոր շարժում մը առաջ բերելու համար՝ ուսումն. խորհուրդը որոշած է նոր յանձնաժողով մը կարգել լրագրաց և Մխիթարի, Հայուհեացի, Դպրոցասէրի, Բարեգործականի ներկայացուցիչներէն բաղկացած։

Այս յանձնաժողովի կազմութիւնը և իրական արդիւնք մը առաջ բերելը մեզի շատ տարակուսելի կերևայ, և կրնանք հիմակուընէ յայտնել մեր թերահաւատութիւնը։ Այնպէս որ նոյեմբերին՝ Թարգմանչաց տօնի օրը՝ Էջմիածնայ մէջ թերևս այս փաուաւոր տօնը տօնուած ատեն՝ թիւրքահայոց մէջ ամօթալի անտարբերութեամբ մը ոչինչ պիտի սարքուած ըլլայ, իբր հանրային և հրապարակային արտայայտութիւն։

Քաղաքական ձեռնարկներու նկատմամբ թիւրքահայոց այս աղէտալի անտարբերութիւնը մասամբ արդիւնք է երկրին վիճակին, որ շարունակ շփոթութեան մէջ է, և նոյնքան ալ թիւրքահայ լրագրութեան ստացած ուղղութեան։

Հասարակութեան մէջ եռանդ ու ոգևորութիւն առաջ բերելու համար լրագրութիւնը պէտք էր ոյժ տար գաղափարին, մինչ թիւրքահայ լրագիրը, հարիւր անգամ աւելի հետաքրքիր Զինաստանի անցուդարձերուն, բնաւ չի շահագրգռուիր հայ կեանքին ներքին դրուագներով և անոր քաղաքական շարժման երևոյթներով։

Ասոր հետաքրքիր թիւրքահայ լրագրութիւնը զրեթէ ոչինչ ըրաւ մինչև հիմա հայ տպագրութեան 400-ամեակին առթիւ՝ ժողովուրդին մէջ եռանդ և ոգևորութիւն արծարծելու համար, և միայն քանի մը իրողութիւններ արձանագրելով բաւականացաւ։

Հայ լրագրութիւնը թիւրքահայոց մէջ կապուած ըլլալով անհատական կամ կուսակցական շահերու՝ չունի այն հանրային առաջնորդողի շնորհը, որ մենք կը տեսնենք յաճախ կովկասահայ մամուլին մէջ, ուր գաղափարական տարրն աւելի տեղ գրաւած է։

Այս պայմաններու մէջ՝ կերևայ թէ հաւանական ձեռնարկ մը բնաւ չպիտի ըլլայ թիւրքահայոց մէջ, ուր արդէն գաղափարներու շուրջը համախմբուիլ անսովոր երեւոյթ մըն է, մինչ պայքարող, քանդիչ գործունէութիւն մը ցոյց տալ շատ սովորական։

Թիւրքահայ ամբողջութեան այս անտարբեր վերաբերումը սակայն անհատներ կը դարմանեն։

Տէր-Ներսէսեան տպարանը նախաձեռնարկ եղած է հայ տպագրութեան 400-ամեակին առթիւ հրատարակելու գեղարուեստական անմահ գործ մը, որ կը պատրաստէ «Ամենուն Տարեցոյցը» շահեկան օրացոյցերուն հեղինակը՝ Թէոդիկ։ Այս գործը պատմութիւնը պիտի ըլլայ 400 տարուան մէջ իրարու յաջորդող բոլոր տպարաններուն և պիտի պարունակէ կենսագրութիւնները և պատկերները բոլոր հայ տպագրիչներուն։

Անոնց տպարաններէ լոյս տեսնող գիրքերուն նմանատիպութիւնները պիտի երևան հատորին մէջ, որ պիտի տպագրուած ըլլայ խիստ ընտիր թուղթի վրայ և երկգոյն ու խնամեալ տպագրութեամբ։

Այս գործը, իբր գնահատելի աշխատութեան մը արդիւնք թիւրքահայոց մասնակցութեան միակ արտայայտութիւնը պիտի ըլլայ, և կը կարծենք, թէ պատուաբեր պիտի ըլլայ զայն պատրաստողներուն համար ալ, թիւրքահայոց համար ալ։

«Տաճար» կրօնաթերթն ասկէ մէկ երկու շաբաթ առաջ ծանուցած էր, թէ ուրիշ թիւրքահայ գրող մըն ալ, որուն անունը չէր տրուած, կը պատրաստէ ուրիշ գործ մը հայ տպագրութեան պատմութեան վրայ, սակայն այս լուրը մեզի անհաւատալի կը թուի, զի մինչև հիմա չէ յայտնուած այս գործը պատրաստողին անունը։

Մեր հարցասիրութիւնը անօգուտ եղաւ և չկրցանք հասկնալ, թէ ո՞վ է այս գործին հեղինակը և ինչ է պատրաստուածը։

Ի վերջոյ տեղեկացանք, թէ այս զրոյցը առաջ եկած է պարզապէս Լարենցի նախորդ առենապետութեան տակ գտնուած յանձնաժողովին մշակած մէկ ծրագրէն, որով կոչում կըլլար կարգ մը զրողներու՝ հայ տպագրութեան պատմութեան վերաբերեալ հատուածներ տալ, անոնցմով կազմելու համար ժողովածու մը։

Սակայն այդ յանձնաժողովն իր մահկանացուն կնքած ըլլալով, բնական է, թէ այս ծրագիրն ալ մեռած է։ Շնորհալի

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՔՐԻԿ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բնակարանային հարցը

Անաւարիկ ճիշդ որ մի մեծ, անիծված հարց՝ կենտրոններում ապրողների համար։

Տարիներ առաջ մենք «Մշակի» էջերում խօսել ենք այս հարցի առիթով, և ահա նորից ստիպված ենք կանգ առնել այս հրատապ խնդրի վրայ։

Բնակարանների թանգանալը կենտրոններում մենք շատ բնական ենք համարում և իբրև հետևանք կեանքի բնական պահանջների. մինչ մի կողմից ազգաբնակութիւնը շատանում է բնական աճումով, միւս կողմից նաև աւելանում է գաւառներից եկող տարբերով, և շատ զգալի չափերով, ահա այս բոլոր բազմութիւնը պէտք է մի կերպ տեղաւորվի բնակարաններում. և խնդիրն այն է, որ այդ բնակչութեան մեծ մասը ձգտում է ապրել քաղաքի կենտրոնամասերում։ Քաղաքի կենտրոնամասերը միշտ բռնված են լինում վարձողներով, ուստի և մէկը միւսից խլելու համար յաճախ գները բարձրացնում են, այնուհետև դուրս քշվածները աշխատում են գտնէ կենտրոնամասերից մօտիկ մասում ապրել և փոխադարձաբար նոյն ձևին են դիմում՝ մինչ իրանց հետ վարվողները, այսինքն քրէները աւելացնում և համեմատաբար խեղճ դասակարգին աւելի քաղաքի ծայրերը քշում. և այդպէս՝ թանգութեան ալիքը սկսելով՝ կենտրոնից քշվում է տարածվելով դէպի քաղաքի ամէն մասերը։

Իսկ տնատէրերին մինչ է հարկաւոր. հէնց մի այսպիսի դրութիւն. և ահա նրանք էլ, տեսնելով իրանց ապրանքի մեծ պահանջը, աւելի ևս թանգանում են բնակարանների վարձը. և այս բոլոր տեսարանը մանաւանդ օգոստոս ամսին յիշեցնում է կատարելապէս ձիարշաւներ. տնատէրերը հեծած բնակարաններ վարձողների վրա՝ աշխատում են միմեանցից առաջ ընկնել գները թանգացնելու մէջ և հնար եղածին չափ դատարկել բնակարան վարձողների գրպանները։

Թիֆլիսում վերջին երկու տասնեակ տարիներում բնակարանների վարձը աւելացել են 200—300 տոկոսով, այսինքն գները կրկնակից եռակի աւելացել են։

Տնատէրերը պկղբներում, երբ ուզում էին գները աւելացնել, գտնէ ծածկվում էին թղենու տերևներով՝ պատճառաբանելով աւելացնելը զանազան հարկերի աւելանալով, դռնապանների պարտաւորեցուցիչ դառնալով ծախսերի աւելանալը. սակայն այժմ այդ անմեղ թղենու տերևները ևս մի կողմ շպրտելով՝ ցինիկաբար պահանջում են սոսկալի գներ, ուզղակի պատճառաբանելով որ իրանց հարևանը աւելացրել է գները, հետևապէս և իրանք էլ պիտի գները աւելացնեն։

Մենք չենք ուզում բողոքած լինել տնատէրերի անյագուրդ ախորժակների դէմ. դա կը լինէր աւելորդ ժամանակութիւն. տնատէրը, երբ տեսնի թէ իր բնակարանները երկար դատարկ են մնալու, ինքը ուրախութեամբ կը պակասեցնի գինը և ամէն յարմարութիւն կը տայ վարձողներին, որպէսզի վարձեն այդպիսիք։

Ուրեմն խնդրի իսկական չարիքը նրա մէջն է, որ բնակարանների մեծ պահանջ կայ և եղածները չեն բաւականանում։

Այսպիսով, եթէ կամենում ենք այս անիծված հարցին բաւարար լուծումն տալ, նախ և առաջ պիտի հնարենք մտածենք բնակարանները աւելացնելու մասին։

Հէնց առաջին միտքը, որ իւրաքանչիւր մտածող ունենում է այս խնդրի մասին, բնականաբար նա է, թէ քաղաքում եղած սները և տեղերը շահագործէ՝ աւելացնելով բաղում յարկեր շինութիւնների վրա.